

Samensmelting der officierskaders.

VERBETERING DOOR BEZUINIGING.

»Eene trapsgewijze en geleidelijke vereeniging der beide officierskaders, zie hier een quaestie, die een nauwgezette overweging verdient (1).»

»In principe ben ik het waarschijnlijk met de meesten uwer eens, en ben ik er een groot voorstander van (1).»

»Ook voor het vormen van wezenlijke *Indische specialiteiten*, officieren, die evengoed in politieke missiën en als gezaghebbers in pas geannexeerde gewesten, als op het oorlogstooneel, te gebruiken zijn, is het stelsel van veelvuldige aflossing niet gunstig, — maar bij het thans in Indië aanwezige talrijke en kundige civiele ambtenaarspersoneel is dit ook minder dringend noodig dan vroeger (1).»

»Ten slotte geloof ik, dat de voordeelen talrijker zijn dan de nadeelen en dat eene vereeniging dus wenschelijk zou zijn (1).»

NETSCHER. Vereeniging ter Beoefening van de Krijgs-wetenschap 25 Januari 1867 (bladz. 191 en 192).

Den 5den October 1895 verscheen — en werd op dien datum aan het *Indisch Militair Tijdschrift* naar Batavia verzonden — onze brochure onder bovenstaanden titel (2).

In de aflevering n°. 3 van 1896 van dat Tijdschrift — eerst op 12 April 1896 in Nederland ontvangen — is eene wederlegging dezer brochure opgenomen, geteekend door Y.

Aangezien ons geen afdruk van dat opstel was toegezonden (door tusschenkomst van onzen uitgever ware zulks zeer gemakkelijk geweest) en hier ter stede bij geen enkelen boekhandelaar die afzonderlijke aflevering voorhanden was, verzochten wij aan de redactie, zoo spoedig mogelijk en tegen rem-bours, ons die aflevering wel te willen doen toekomen.

(1) Deze cursiveering is van ons.

(2) Zie ook onze artikelen in het *Algemeen Handelsblad* van 21, 22 en 23 November, 17 December 1895, 15 Januari en 5 Februari 1896.

Inmiddels stelde een onzer vrienden den 15den Juni ons een exemplaar van het verlangde nummer welwillend ter hand, waardoor wij in de gelegenheid werden gesteld met de weerlegging van Y's opstel aan te vangē. Niet wetende of, en zoo ja wanneer, de uit Indië gevraagde aflevering ons zou worden toegezonden (1); in de onzekerheid verkeerende of het tegenwoordig opstel al dan niet zou worden opgenomen in een der eerstvolgende nummers van het *Indisch Militair Tijdschrift*; en zelfs niet kunnende vermoeden of, bij het openen van plaatsruimte, er tegen den inhoud van het opstel wellicht bezwaren zouden worden geopperd, waardoor vertraging zou moeten ontstaan; maar toch prijs stellende op eene spoedige openbaarmaking in een der meest gelezen militaire, periodiek verschijnende werken, meenden wij — ook in verband met de niet reeds dadelijk in April ll. uit eigen beweging gedane toezending van een afdruk van Y's opstel — ter wille van de zaak zelve de medewerking te moeten en te mogen inroepen van *De Militaire Spectator*.

Aangenaam was het ons van de redactie van dien *Spectator* te vernemen, dat, alhoewel het geen gebruik is om wederleggingen op beoordeelde brochures of boekwerken op te nemen, zij echter ten deze gaarne eene uitzondering heeft gemaakt.

Wij zullen trachten het opstel van Y zooveel mogelijk op den voet te volgen, voor zooverre het ons aanleiding geeft tot wederlegging.

Dat opstel vangt aan met een motto, getrokken uit de woorden, door den Heer NETSCHER gesproken in de Vereeniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap alhier, op 29 April 1892.

Ook wij hebben boven deze wederlegging als motto overgenomen eenige volzinnen door dien zelfden Spreker, in die zelfde vereeniging op 25 Januari 1867, bij zijne voordracht over de vereeniging der officierskaders geuit.

Uit die voordracht blijkt, dat de Heer NETSCHER een groot voorstander is van eene vereeniging der officierskaders, mits die samensmelting: 1°. tragswijze en geleidelijk plaats heeft (bladz. 191); 2°. niet op alle officieren wordt toegepast (bladz. 192); 3°. niet verplichtend is voor de reeds dienende officieren (bladz. 191); 4°. gepaard gaat met een stelsel van bevordering, dat rechtvaardig is en dat tevens de belangen der officieren en van den Staat waarborgt (bladz. 192); 5°. geen zeer groote vermeerdering van uitgaven veroorzaakt (bladz. 192); en 6°. de geschikte stof tot aanvulling der officierskaders niet tegenwerkt (bladz. 192).

Aangezien de verschillende stelsels, die tot op dien dag waren voorgesteld, niet aan die gestelde voorwaarden voldeden, eindigde de Heer NETSCHER zijne rede met te verklaren, dat »eene geheele vereeniging der officierskaders

(1) Tot op heden hebben wij de gevraagde aflevering niet ontvangen.

met geregelde afflossing is eene schoone hersenschim, vooreerst voor geen uitvoering vatbaar (bladz. 202)."

Is het daarom te verwonderen, dat — toen de Oost-Indische Majoor Haver Droeze op 29 April 1892 een ingewikkeld en moeilijk uitvoerbaar nieuw stelsel van gedeeltelijke vereeniging der officierskaders in die Vereeniging uiteenzette, dat de door den Heer Netscher in 1867 geopperde bezwaren evenmin uit den weg ruimde — deze, bij zijne beoordeeling van dat stelsel, de woorden bezigde, die als motto boven het opstel van Y hebben gediend?

Wanneer men echter ons stelsel toetst aan de door den Heer Netscher gestelde eischen, zonder welke hij eene samentrekking der officierskaders onmogelijk achtte, dan zal men ontwaren, dat ons stelsel volkomen daaraan beantwoordt, want: 1°. de invoering zal opvolgend, voor elken rang afzonderlijk, plaats hebben (E 1°. der brochure, bladz. 12 en 13); 2°. de officieren van de plaatselijke en provinciale staven, de marechaussees, enz., van het Nederlandsche leger en de officieren van den geneeskundigen dienst van beide legers wisselen niet om (noot 6 der brochure, bladz. 10); 3°. het stelsel is niet verplichtend voor de reeds dienende officieren (E 2 en 3 der brochure, bladz. 13); 4°. de bevordering kan rechtvaardig worden toegepast en zoodanig, dat de belangen zoowel van den officier als van den Staat daardoor worden bevorderd (Hoofdstuk G, bladz. 21—29); 5°. in plaats van eene groote vermeerdering van uitgaven zal eene groote bezuiniging verkregen worden; en 6°. de geschikte stof tot aanvulling blijft verzekerd (*Alg. Hbl.* (1) 17 December 1895 en 15 Januari 1896).

Kan men nu in gemoede beweren, dat de woorden, die door Y als motto gebezigd werden om ons stelsel te veroordeelen, ook op dat stelsel van toepassing zijn en dus terecht boven zijn opstel waren geplaatst?

Beschouwen wij nu het opstel zelf.

Geheel ten onrechte vermeent Y »dat het in hoofdzaak bezuiniging is, die ons tot ons voorstel »Samensmelting der officierskaders» brengt (bladz. 203)."

Doel van ons schrijven is het *hoofdzakelijk* geweest, aan te toonen en te bewijzen, dat door die vereeniging onze legers (hier te lande en in de koloniën) meer en beter *strijd- en slagvaardig* zullen worden. Twee autoriteiten hebben zich reeds met dat gevoel vereenigd, te weten: de Minister van Oorlog en die van Koloniën. De eerste schreef in zijne memorie van antwoord aan de Tweede Kamer, betreffende de oorlogsbegrooting, dienst 1896: »Op het hieromtrent gevraagde aarzelt ondergeteekende niet als zijn gevoelen te doen kennen, dat, indien het denkbeeld, om het officierskader van het leger hier te lande met dat van het leger in Nederlandsch Indië te doen samensmelten, ware te verwezenlijken, zonder nadeel voor den dienst en voor de aanvulling der beide legers, dit zou te achten zijn in het belang

(1) *Algemeen Handelsblad.*

van onze slagvaardigheid." Ook de woorden, die door den M. v. O. in de vergadering der Tweede Kamer op 18 December 1895 werden uitgesproken, hebben onze bewering versterkt, te weten: »Ik meen in de regels te hebben laten doorschemeren, dat ik van de zaak geen tegenstander ben." De twee voorwaarden, waarvan de M. v. O. zijne verklaringen afhankelijk stelde, zijn door ons in het *Alg. Hbl.* van 17 December 1895 behandeld. In dat artikel hebben wij getracht met cijfers aan te toonen, dat bij eene samensmelting der officierskaders, wanneer 60 officieren hier te lande en bij het koloniale leger boven de formatie werden aangesteld — hetgeen ook uit een financieel oogpunt zonder eenig bezwaar kan geschieden —, geen nadeel voor den dienst te wachten was, terwijl er geen vrees behoefde te bestaan voor de aanvulling der officierskaders.

In de memorie van antwoord aan de Eerste Kamer — betreffende Hoofdstuk VIII der Staatsbegroting, dienst 1896 — wordt o. a. door den M. v. O. gemeld: »De ondergeteekende deelt voorts geheel in het gevoelen van die leden, welke van oordeel waren, *dat men tot de uitvoering van het denkbeeld (samensmelting der officierskaders) zal kunnen naderen* (1) door de detachering over en weer van jonge ongehuwde officieren op ruimer schaal aan te moedigen en toe te passen. Hij is, *na overleg met zijn ambtgenoot van Kol.* (1) dan ook ten volle bereid het daarheen te leiden, dat de bepalingen omtrent de wederzijdsche detachering van officieren der beide legers in dien geest worden herzien." Dus ook de M. v. K. wil *nu reeds* zooveel mogelijk tot ons stelsel naderen.

De bezuinigingsquaestie, die uit den door ons voorgestelden maatregel moet voortvloeien, beschouwden wij slechts als eene zeer aangename *verrassing* en eene zeer voordeelige *bijzaak* voor de belastingschuldigen. *Verrassing*, omdat alle voorstanders van amalgamatiestelsels, die zich tot heden opdeden, op eene zeer groote vermeerdering der Rijksuitgaven rekenden. *Bijzaak*, omdat als axioma kan worden aangenomen, dat het belang van den Staat niet *alleen* in de schatkist zetelt.

Dat de quaestie der bezuiniging in onze brochure eene zoo groote plaatsruimte innam, zal wel niemand verwonderd hebben, die zich de moeite getroost heeft de daarin voorkomende cijfers na te gaan, — vooral omdat het beschouwen der zaak van deze zijde nieuw was en dus duidelijk en onwederlegbaar moest worden aangetoond, dat er geldelijk voordeel door kon worden verkregen. Gaarne billijken wij dan ook de ontboezeming van den Heer KIELSTRA: »niet altijd gaat verbetering met bezuiniging samen. . . . vooral niet op militair gebied (*Alg. Hbl.* 15 Oct. 1895)."

Omtrent de door Y (in navolging van den Heer KIELSTRA) gestelde meening: »dat de verkregen bezuiniging in geen verhouding kan staan tot de uitgaven, die jaarlijks voor beide legers besteed worden (bladz. 204)", verwijzen wij

(1) Deze cursiveering is van ons.

naar ons artikel in het *Alg. Hbl.* van 21 November 1895. Indien Y van dat stuk intijds had kunnen kennis nemen, zou hij waarschijnlijk het voorbeeld van den Heer K. gevolgd hebben en op deze bewering niet zijn teruggekomen.

Evenmin als den Heer KIELSTRA, is het Y duidelijk: »Hoe eene detachering (in eenige door hem genoemde Nederlandsche garnizoenen) kan bijdragen tot vermeerdering van wetenschappelijke of technische militaire kennis (bladz. 204).»

Ons antwoord, hieromtrent aan den Heer KIELSTRA gegeven, kan ook voor Y dienst doen; het luidde: »In de brochure is evenwel niet enkel gewezen op het klimaat, maar vooral klem gelegd op het gemis aan hulpbronnen en gegevens tot studie, die in de meeste Oost- en West-Indische garnizoenen of niet gevonden, of moeilijk te verkrijgen zijn (In Nederland heeft het omgekeerde plaats). Het komt ons daarom voor, dat de Nederlandsche officieren die in kleine garnizoenen verblijf houden, veel meer — en veel beter gelegenheid hebben om zich op militaire studiën toe te leggen, dan zulks in de meeste Oost- en West-Indische garnizoenen of posten het geval kan zijn (*Alg. Hbl.* 22 November 1895).»

»Voor den Indischen officier», zoo vervolgt Y, »zie ik in die detachering slechts het voordeel van wat eerder naar Nederland terug te keeren, hetzij om *particuliere*, hetzij om gezondheidsredenen; met een vrij goed traktement hoopt men eenige aangename jaren in het moederland te slijten (bladz. 205).»

De hier door ons gecursiveerde woorden zijn niet zeer vleidend voor de collega's van Y, en wij betwijfelen het zeer, of zij hem voor die uiting bijzonder dankbaar zullen zijn. Wij althans onderschrijven die bewering geenszins. Tal van Oost-Indische officieren hebben wij gekend en zelfs onder onze orders gehad, die met edeler bedoeling detachering hadden aangevraagd; officieren, die zich met hart en ziel toededen om van de goede gelegenheid en de overvloedige stof tot studie, die hun hier ten dienste stonden, gebruik te maken om hunne militaire kennis te vermeerderen; officieren, die ten volle beseften, dat de hooge Rijksuitgaven, die voor hen werden vergoed, alleen dan verantwoord zouden zijn, indien zij hunne plichten op die wijze opvatten.

Y voegt hieraan nog toe: »Velen, vooral zij, die in kleinere garnizoenen ingedeeld worden (naar o. m. zijn het *alleen* de officieren, die — met een goed traktement *eenige aangename jaren* in het moederland willen *slijten*) — keeren teleurgesteld, zelfs binnen hun detacheringstermijn, naar Indië terug (bladz. 205).»

Wij hebben ons de moeite getroost na te gaan in hoeverre deze bewering van Y gegrond is. Zijn onze gegevens juist, dan keerden sedert het jaar 1886 tot en met het jaar 1892 *geen enkel* kapitein en *slechts twee* luitenants vóór het einde van den detacheringstermijn naar Indië terug, te weten: Luitenants C. J. OKHUIZEN in Doesburg en Jhr. A. W. VAN HOLTHE in

Amersfoort in garnizoen, die volgens K. B., respectievelijk van 29 Maart 1893 n°. 36 en van 20 April 1894 n°. 31, op hun verzoek hun korps in Indië rejoinerden.

De redenen, waarom de detachering van de navolgende officieren in dat tijdsverloop verkort werd, waren de volgende: wegens *pensionneering*: Kapitein P. L. A. COLLARD (K. B. 18 April 1895 n°. 17); *plaatsing bij de Hoogere Krijgsschool*: Kapitein T. A. DE NEVE, benevens de Luitenants R. G. DOORMAN en A. KISJES (K. B. 16 Augustus 1892 n°. 53); *ziekte*: Luitenants C. DE VISSER (K. B. 21 October 1889 n°. 35), D. F. ROMEIN (K. B. 16 December 1889 n°. 24) en R. R. C. K. HETSCHKO (K. B. 17 September 1894 n°. 63); *bevordering tot Kapitein*: Luitenants W. J. C. CREUTZ LECHLEITNER (K. B. 9 September 1892 n°. 25) en M. VAN DER MEER MOHR (K. B. 29 November 1895 n°. 35); en eindelijk wegens *aanstelling tot leeraar aan den Hoofdcursus*: Luitenant K. VAN DER MAATEN (K. B. 22 October 1892 n°. 39).

De bij K. B. van 28 October 1892 N°. 25 met 2 jaren *verlengde* detachering van den Luitenant H. 's GRAEUWEN, werd bij K. B. van 24 April 1893 N°. 45 met ingang van 1 Mei 1893 opgeheven.

Heeft Y nu nog recht te beweren, dat *velen*, die in kleinere garnizoenen worden ingedeeld, *teleurgesteld* binnen den detacheringstermijn naar Indië terugkeerden? En noemt men Doesburg en Amersfoort kleine garnizoenen alwaar men niet, met een *goed* traktement *eenige aangename jaren* kan *slijten*, vooral met de wetenschap, dat die officieren hunne detachering nog kunnen afwisselen, door eene aanvraag tot het bijwonen van eenen cursus bij de pontonniers in Dordrecht, mineurs in Utrecht, normaal-schietschool in 's Gravenhage, enz., enz., hetgeen, wegens het doel der detachering van Oost-Indische officieren hier te lande, — vermeerdering van technische en wetenschappelijke militaire kennis — aan deze officieren nooit geweigerd wordt?

»De meesten onder hen (ook hier vermeenen wij dat het *alleen* de officieren kunnen zijn, die met een *goed* traktement *eenige aangename jaren* in Nederland wenschen te *slijten*) zullen het met mij eens zijn, voegt Y op bladz. 205 hieraan nog toe, dat die detachering in geen enkel opzicht heeft bijgedragen tot vermeerdering hunner kennis.” (1)

Ook de Heer KIELSTRA was die meening toegedaan. In het *Alg. Hbl.* van 15 October 1895 schreef deze: »Maar het zal den schrijver (ons) wel niet onbekend zijn, dat herhaaldelijk van verschillende zijden, ook in de Tweede Kamer, dat detacheren als nuttelooze geldverspilling is gebrandmerkt.”

Wij evenwel constateeren, dat al moge een of ander persoon, zelfs een lid der Volksvertegenwoordiging, zich in voormelden zin hebben uitgelaten, de Tweede Kamer *als lichaam* heeft beslist in geheel anderen zin. Ons komt het dan ook voor, dat eene zoodanige uiting van gedachte strijdt

(1) Deze cursiveering is van ons.

tegen het gezond verstand, althans, voor zoover het officieren betreft die detachering aanvragen met het doel om zich werkelijk meer te bekwamen, of in de koloniën krijgsservaring op te doen. Hoe zou het anders mogelijk zijn geweest, dat de M. v. O. en die van Kol., zelfs nog bij de behandeling der begroting voor 1896, zich ten volle bereid verklaarden, om de detachering van officieren over en weer zooveel mogelijk uit te breiden en toe te passen (memorie van antwoord begroting van oorlog Eerste Kamer)? Zou het aannemelijk of denkbaar zijn, dat men, in meer dan een kwart eeuw, steeds zou gevonden hebben, niet alleen opvolgende Ministers van Oorlog en van Koloniën die, jaar in, jaar uit, zulke hooge rijksuitgaven hadden durven aanvragen, maar ook volksvertegenwoordigers (anders bekend, voor militaire uitgaven niet gemakkelijk de koorden van de beurs los te laten), die deze belangrijke sommen hadden durven toestaan, indien het zoo overtuigend bewezen ware, dat de detachering van officieren in geen enkel opzicht bijdroeg tot vermeerdering van de kennis van die officieren?

Ook schreef Y nog op bladz. 205: »of men met het oog op de taak, die hun (de Nederlandsche officieren, in de koloniën gedetacheerd) in een eventueelen Europeeschen oorlog wachten kan, veel waarde moet hechten aan de krijgsservaring in Indië opgedaan, is eene vraag, die door velen betwijfeld wordt en die ik (1) beslist met *neen* (1) beantwoord.”

In hoeverre evenwel Y bevoegd is, de door hem gestelde vraag zoo beslist ontkennend te beantwoorden, willen wij hier niet uiteenzetten. Om elk verwijt van eigen opinie te ontgaan, zullen wij tegenover zijne meening niet de onze plaatsen, maar het oordeel vermelden van een ondervindingrijk man en oud gediende, bij wien Y zelf aanklopte om ons te bestrijden. In de Vereeniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap van 25 Januari 1867 zeide de Generaal-Majoor NETSCHER (bladz. 188): »wat de krijgsservaring betreft, zij opgemerkt, dat, ofschoon wel eens gezegd wordt, dat men daar op expeditien tegen slecht gewapende inlanders, zonder artillerie en zonder cavalerie, wel zoo heel veel niet leert, dat juist zóó tegen eenen vijand in Europa in toepassing kan worden gebracht, het echter ontegenzeggelijk is, dat de eigenschappen, die de militair daar bij expeditiën opdoet, namelijk: het blijmoedig trotseeren van vermoedenissen en gevaren, en de meerdere zelfstandigheid van handelen in beslissende oogenblikken, hem veel *bruikbaar* (1) dan wanneer hij hier blijft.”

Tal van regels wijdt Y vervolgens aan de becijferingen. Tegen die voor de detachering bij verschillende korpsen, wordt door hem geen aanmerking gemaakt. Ook hij vindt de bedoelde uitgaven zeer belangrijk (alinea 4, bladz. 206). Alleen merkt Y op (bladz. 206): »Door zijn detachering (van een Indisch officier bij een der korpsen in Nederland) wordt het eerste verlof

(1) Deze cursiveering is van ons.

onnoedig en wordt het recht op verlof wegens langdurig verblijf voor $5 + 10 - x$ jaren verschoven, *wat voor den Staat financieel voordeelige gevolgen heeft.*" (1)

Deze meening kunnen wij niet deelen. De redenen waarom, zullen wij trachten door een voorbeeld aan te geven. A wordt op het einde van het negende jaar na zijne benoeming tot officier (dit is voor de stelling van Y het voordeeligste geval) voor 5 jaren in Nederland gedetacheerd. Hij telt dus bij zijne terugkomst in Indië ruim 14 dienstjaren. B van gelijke aanstelling, wordt niet in Nederland gedetacheerd, doch heeft na zijn 10de dienstjaar, één jaar verlof genoten. In het 14de dienstjaar heeft B nog geen recht op een tweede verlof.

Voor deze beide officieren keerde de Staat op dat laatste tijdstip, aan overtochtsuitgaven, enz., dezelfde sommen uit, doch het Rijk heeft voor A, behalve de f 1000 voor uitrustingskosten, gedurende 5 jaren (voor een luit. f 2000 en voor een kapitein f 3000 toelage) en voor B slechts gedurende één jaar (voor een tweede luitenant f 1350, voor een eerste luit. f 1600 en voor een kapitein f 2300 verlofstraktement) *buitengewone uitgaven* in Nederland moeten vergoeden.

Hoe dus Y tot die voor den Staat voordeelige financieele gevolgen komt, is ons niet recht duidelijk.

Omtrent de opmerkingen over de krijgsschool erkennen wij volmondig, dat Y gelukkiger is; want:

1°. het is volkomen juist, dat de gratificatie voor uitrusting van Oost-Indische officieren, die in Nederland het toelatingsexamen afleggen, slechts f 100 bedraagt. Wij hadden dit echter in onze berekening niet opgenomen, eensdeels omdat het, zonder omhaal van woorden, ons niet gemakkelijk scheen die som, op eene voor een ieder duidelijke wijze aan te geven voor één officier, waarop de berekening steunde, en anderdeels omdat het verwaarloosde verschil nog al gering en onbeduidend was. In de in onze berekening opgenomen jaren en volgens de door Y in noot 1 bladz. 206 verstrekte gegevens hebben 3 Oost-Indische officieren, in het daar genoemd tijdsverloop van drie jaren, het toelatingsexamen in Nederland afgelegd. Op de totale som voor de krijgsschool-uitgaven maakt dit dus een verschil van f 500 's jaars minder.

2°. de overtochtsuitgaven zullen om dezelfde reden f 725 per jaar minder bedragen.

3°. de opmerking in punt 1°. bladz. 207 is evenzeer juist. Wij erkennen gaarne, dat de gratificatie voor uitrusting voor de Oost-Indische officieren-leerlingen ten bedrage van f 5400 abusievelijk tweemaal door ons in uitgaaf is gesteld. Met de vorige omissiën maakt dit te zamen een verschil van f 6625. Dit is echter, naar het ons voorkomt, van weinig beteekenis op een bedrag, dat wij op minstens f 200.000 per jaar hebben geschat.

(1) Deze cursiveering is van ons.

4°. het door Y opgemerkte, omtrent de residentietoelage van de Nederlandsche officieren bij de krijgsschool gedetacheerd, is ten deele juist, nl. voor zooverre het officieren betreft, die niet reeds te 's Gravenhage in garnizoen waren.

Intusschen meenen wij Y er op te moeten wijzen, dat hij zich o. i. de financieele gevolgen voor den Staat, berekend op bladz. 207, sub 2°, onjuist voorstelt. Immers staan de bij de krijgsschool gedetacheerde Oost-Indische officieren boven de formatie. Hunne plaatsen worden dus bij het Indische leger door andere officieren ingenomen. *Alle* uitgaven, die door den Staat voor hunne detachering moeten vergoed worden (dus ook hunne traktementen), behooren alzoo beschouwd te worden als *buitengewone uitgaven*. Voor de Nederlandsche officieren, bij die school gedetacheerd, is dit niet het geval. Hunne plaatsen in het leger worden *niet* door andere officieren vervangen. Voor hen zijn dus *alleen* de *f* 100 voor boekwerken, enz., en de *f* 200 residentie-toelage als *buitengewone uitgaven* aan te merken. Het is daarom dan ook, dat in de brochure geene afzonderlijke berekening voor deze laatste officieren is gemaakt.

»Dat door de samensmelting der officierskaders de uitgaven voor reiskosten naar Delft (N.B. afstand Haag—Delft 8,6 KM.) en voor toelagen aan de hoogleeraren der Indische Instelling aldaar *belangrijk* (1) zouden toenemen,» zooals Y vermoedt (bladz. 207 en 208), moeten wij zeer betwijfelen. De bedoelde hoogleeraren ontvangen eene vaste bezoldiging, onafhankelijk van het aantal leerlingen aan wie zij les geven — en naar o. m. zal, bij zulke ontwikkelde leerlingen, het weinig schaden, of de klassen, aan welke gedoceerd wordt, in getalsterkte iet of wat toenemen.

Met de door Y getrokken conclusie — omtrent de berekende vermeerdering van uitgaven, vereischt door het boven de formatie voeren van Oost-Indische officieren, overeenkomende met het aantal leerlingen en leeraars — kunnen wij ons volmaakt vereenigen, te weten: »Zij vermeerdert of vermindert al naar gelang het aantal leerlingen + leeraars grooter of kleiner wordt (bladz. 208).»

Op hoofdstuk C van onze brochure heeft Y geen aanmerking; slechts deze gevolgtrekking: »De slotsom is dus, dat bij samensmelting der officierskaders het bezoeken der hoogere krijgsschool, de normaal-schietschool en de werkplaatsen voor draagbare wapenen *minder uitgaven na zich zou sleepen* (bladz. 208). (1) Er wordt derhalve erkend, dat ons stelsel in het financieel belang van den Staat zal zijn.

In de laatste twee alinea's van bladz. 208 is Y van meening, dat, bij eene vereeniging der officierskaders, het niet meer mogelijk zal zijn bij het Nederlandsche leger alle plaatsen bij de korpsen open te houden van de officieren, die tijdelijk eenen cursus volgen. Wij zijn van gevoelen, dat zijn

(1) Deze cursiveering is van ons.

bezwaar niet van overwegenden aard zal blijken te zijn. Immers het aantal meer open te houden plaatsen voor de krijgsschool zal hoogstens 30 kunnen bedragen en voor de schietschool (gedurende $3\frac{1}{2}$ maand), enz., ongeveer 10 officiersplaatsen vorderen. Men moet niet uit het oog verliezen, dat volgens de oorlogsformatie in Nederland elke compagnie één kapitein en twee luitenanten telt. De derde luitenant, die in tijd van vrede bij eene compagnie is ingedeeld en in tijd van oorlog overgaat bij een der alsdan op te richten depot- of reservecompagnieën, moet beschouwd worden als *overcompleet*. Zoolang dus het aantal te detachereen officieren het aantal plaatsen van derde-officier niet overschrijdt, kan in tijd van vrede elke plaats van een tijdelijk gedetacheerd officier in de sterkte van het korps blijven tellen, zonder dat dit een *incompleet* veroorzaakt of schadelijk werkt op de uitoefening van den troependienst.

Op bladz. 210 vermeldt Y, »dat in de laatste jaren dan ook alle krachten worden aangewend om ten opzichte van het Indisch leger zooveel mogelijk te bezuinigen.»

Wij moeten erkennen, dat werkelijk, in de laatste jaren, een dergelijk streven merkbaar is. Dat evenwel de opheffing van de Militaire School en van de Schietschool zou zijn toe te schrijven aan dit bezuinigingsstreven, zooals Y beweert, moeten wij ten eerste betwijfelen, veeleer schrijven wij die toe aan de ongunstige uitkomsten, welke bij die instellingen in Indië verkregen werden (*Alg. Hbl.* 22 November 1895). Had zulks niet om die reden plaats gehad, cela aurait été une économie de bouts de chandelles, want de uitgaven zijn er niet bijzonder op verminderd, vooral niet door de noodzakelijke overtochtsuitgaven der Oost-Indische aspirant-officieren naar Nederland en die voor hunne terugbrenging naar Oost-Indië.

De overbrenging van de Indische Militaire School en Schietschool naar Nederland (al ware die niet geschied om de redenen, die Y of wij vermoed hebben) heeft intusschen naar onze meening zeer terecht plaats gehad. Wij zijn van oordeel, dat legers in de koloniën *uitsluitend* moeten dienen, om het gezag daar te kunnen handhaven en om elke aanranding van dat gezag of elke rustverstoring, die daar plaats heeft, te onderdrukken. Ten einde nu de doorlopende oorlogsvaardigheid van die legers zooveel mogelijk te bevorderen en te verzekeren, is het dan ook gewenscht, dat *alle* instellingen, enz., die in de koloniën eenigszins gemist kunnen worden zonder die oorlogsvaardigheid in gevaar te brengen, uit die overzeesche bezittingen verdwijnen.

Aangezien Y toegeeft, dat de scheiding van het geneeskundig personeel, zooals wij voorstelden, gewenscht is (bladz. 211), kunnen wij zijne verdere beschouwingen, omtrent deze quaestie ingebracht, voor notificatie aannemen.

Tegen het *verbeterde* staatje, dat Y op bladz. 212 heeft geplaatst, om het onze aan te vullen, zij slechts het volgende opgemerkt: 1°. *alle* opgaven,

die de aanwezige sterkte vermelden, zijn *foutief*, doordat Y verzuimd heeft van deze cijfers af te trekken niet alleen het aantal Nederlandsche officieren, die in Indië gedetacheerd zijn volgens K. B. van 18 Augustus 1871 n°. 10, maar ook zij, die *niet* op den voet van dat besluit in Indië zijn gedetacheerd (zie de toelichtingen in de Koloniale Verslagen). Deze officieren zijn onder de door Y vermelde getallen begrepen. Hierdoor worden die opgaven respectievelijk 48, 35, 46, 41, 40 en 39 of te zamen 249 officieren minder; 2°. volgens eene optelling en deeling door 6 van *zijne* cijfers, bedraagt het gemiddeld aantal der aanwezige sterkte per jaar *niet* 1373, zooals Y opgeeft, maar 1356 officieren en na aftrek der 249 officieren, die te veel in rekening waren gebracht, slechts 1315 officieren; evenzoo bedraagt 3°. het gemiddeld aantal zieke officieren per jaar *niet* 109 maar 107 officieren; 4°. het gemiddeld totaal aantal verlofgangers wegens ziekte met verlof is niet 64% maar 65%.

Teleurstellend voor ons is het ook dat Y niet, zooals wij, heeft opgegeven uit welke officieele of semi-officieele bronnen hij de cijfers heeft geput, aangevende het aantal officieren, dat wegens ziekte met verlof vertrokken is. Die opgaven verschillen aanmerkelijk met de nominatieve, welke wij uit de naam- en ranglijst der officieren hebben overgenomen, vooral wat de twee laatst vermelde jaren (1892 en 1893) betreft. Bij eene sterke *toeneming* van het aantal verlofgangers, wordt in het staatje van Y eene buitengewone en zeer plotselinge *vermindering* van het aantal zieke officieren opgemerkt. Dit heeft ons aanleiding gegeven, om uit officieele gegevens de ware cijfers te leeren kennen.

Uit het driemaandelijksch register der Oost-Indische officieren verlofgangers door het departement opgemaakt en volgens de uitbetaalde verlofstraktementen blijkt (vóór 1 October 1893 kon men uit het verschil der verlofstraktementen opmaken wie al dan niet wegens gezondheidsredenen vertrokken was):

dat met verl. waren op ult°. 1888		133	officn., waarvan	97	om red. v. gez. en	36	weg. langd. dienst
item.	1889	163	it.	121	it.	42	it.
item.	1890	140	it.	112	it.	28	it.
item.	1891	147	it.	121	it.	26	it.
item.	1892	177	it.	141	it.	36	it.
item. September	1893	187	it.	158	it.	29	it.
te zamen		947	it.	750	it.	197	it.
gemiddeld per jaar		158	it.	125	it.	33	it.
van het totaal aantal verlofgangers waren dus ruim				79%	it.	21%	it.
met verlof.							

De redeneering van Y op bladz. 212 en de berekening op bladz. 219 sub *a* kunnen stilzwijgend worden voorbij gegaan, omdat het door hem veronderstelde cijfer van 4% of 2% aan zieken vrijwel uit de lucht is gegrepen. Niemand toch zal willen beweren, dat als na een *n*-jarig verblijf in de

tropen er $x^0/0$ aan zieken zijn, dat dan na $\frac{1}{2}$ n-jaren er per se gerekend kan worden op $\frac{1}{2}$ $x^0/0$ zieken. Rekenkunstig is dit juist, maar de feiten leeren het tegendeel. Immers een kort verblijf in Indië geeft weinig kans op zieken. Dit leert ten minste de practijk. En het acclimatisatie-proces, waarop de redeneering van Y ten deele berust, kan bezwaarlijk als argument dienst doen. Wijzen wij dienaangaande slechts: *a.* op hetgeen de Oost-Indische Majoor HAVER DROEZE aanhaalt: »aan de wetenschappelijke onderzoekingen van den Engelschen Kolonel TULLOCH en den Franschen Dr. BOUDIN is het te danken, dat thans nagenoeg algemeen het stelsel van acclimatiseren is los gelaten en dat menigvuldige afwisseling daarvoor in de plaats werd gesteld, enz., (Vereeniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap 29 April 1892, bladz. 404)"; en *b.* op hetgeen het tijdschrift *De Huisvriend* dezer dagen te lezen gaf in zijn opstel over Tosari, aflevering 4, bladz. 97: »Het is een verkeerd denkbeeld dat de Europeaan, zoo juist in Indië aangekomen, eerst langzamerhand zich aan het klimaat gewennen moet en reeds dadelijk het offer wordt van allerlei tropische ziekten. Zoodra hij dus gelukkig dit acclimatisatie-proces heeft doorstaan, zou hij gehard zijn tegen dergelijke ziekten. Het is juist bij uitzondering, dat de zoon der gematigde luchtstreken reeds dadelijk een offer wordt van het verzengde klimaat; in het begin kan zijn lichaamsgesteldheid zeer goed weerstand bieden aan de hitte. Het gestel is nog krachtig en niets ontbreekt aan de gezondheid. Hij verdraagt de warmte veel beter en lijdt er ook minder onder dan de oudere bewoners der tropen, vooral als de woning gezond en het eten voldoende is, want juist in dit verslappende klimaat heeft het lichaam krachtig en gemakkelijk te verteren voedsel noodig. enz. wie zich verder van uitspattingen van allerlei soort onthoudt, zal jaren lang ook in de tropen kunnen leven, zonder dat het zijn gezondheid schade doet, enz. Deze opvatting wordt niet alleen door de ontdekking der oudere keerkingsbewoners gestaafd, maar is ook wetenschappelijk bewezen. enz."

Wie de expeditie van 1873 heeft medegemaakt zal hebben opgemerkt, dat toen de practijk overeenstemde met vorenbedoelde wetenschappelijke onderzoekingen. Intusschen kunnen wij niet nalaten te constateeren, dat als het door Y genoemde percent aan zieken juist mocht blijken, het door de samensmelting verkregen voordeel, in dit opzicht uiterst belangrijk zal zijn, want niet 8, maar slechts 2 officieren per honderd worden alsdan per jaar aan den dienst onttrokken; een toestand, die moreel van gunstigen invloed is op het korps en geldelijk den Staat zeer ten goede komt.

Omtrent de officiersgezinnen zullen wij straks onze meening uiten.

Ten opzichte van hetgeen op bladz. 213 door Y wordt verklaard, namelijk: »dat hij geen officiersplaatsen in Indië kan vinden, die bij eventueele vereeniging

der officierskaders, boven het door ons opgegeven aantal gemist zou kunnen worden," meenen wij o. a. te mogen verwijzen naar onze beschouwing over de afschaffing in de koloniën van alle instellingen, enz., die — zonder de oorlogsvaardigheid van dat leger in gevaar te brengen — in Indië zouden kunnen verdwijnen; en al vreest Y: »dat integendeel bij een detailuitwerking spoedig blijken zou, dat eer vermeerdering dan vermindering te wachten is (bladz. 213)" o. a. »dat het aantal leeraars aan de verschillende instellingen van onderwijs in de toekomst nagenoeg $2(p + q)$ of verdubbelen zou", wij achten die vrees overdreven en deelen haar althans niet in die mate; want juist omdat in de toekomst bij de instellingen van onderwijs slechts ééne en dezelfde categorie van aspiranten aanwezig zal zijn, en alle militaire leeraren in de toekomst door hunne opleiding en door hunne ondervinding, in de koloniën opgedaan, voor het onderricht der beide thans aanwezige categorieën geschikt zullen zijn tot het geven van het vereischte onderwijs, juist daarom zal het aantal leeraars naar o. m. *niet*, of althans *zeer weinig* behoeven te worden uitgebreid. En toch kan men er zeker van zijn, dat het bij voortdurend niet zal ontbreken aan diensten bij het militair onderwijs van officieren, die slechts enkele jaren achtereenvolgend in Indië hebben doorgebracht, zelfs al zijn zij niet te voren voor den Indischen dienst opgeleid.

Wat Y op bladz. 214 aanvoert omtrent punt d — de vervanging van officieren — wordt door hem zelf wederlegd (voorlaatste alinea). Wij gaan het daarom stilzwijgend voorbij; maar wat Y schrijft op bladz. 215: »Met die enkelen (Oost-Indische officieren in Nederland met verlof of gedetacheerd), welke zich niet (bij het uitbreken van eenen oorlog in Nederland) aanmelden, *vreest schrijver* (wij) *dat het opperbestuur moeilijkheden zou kunnen hebben*," (1) mag niet onbesproken blijven en doet ons de vraag stellen: waar heeft Y zoodanige vrees in onze brochure aangetroffen? En waarom ecarteert Y in zijne daaropvolgende lange tirade, juist de *rechtsquaestie* waarop ons betoog gegrond was? Is onze stelling, zooals wij die neerschreven, onjuist? Had Y dat aangetoond, dan konden wij er misschien vrede mede hebben; maar nu ontstaat de schijn, dat wij van meening zouden zijn — en dat zou verkeerd zijn opgevat — »dat er officieren zouden gevonden worden, die, wanneer hun Vorstin hen oproept om voor volk en vaderland ten strijde te gaan, zich daaraan zouden trachten te onttrekken (bladz. 215)." Bewijst de aanhaling in onze brochure (bladz. 12) — daargelaten dat in zoodanige omstandigheden *zeker* de meeste officieren *vrijwillig* hunne diensten zouden aanbieden — niet duidelijk, dat wij ten volle overtuigd zijn, dat in zoodanig geval *geen* enkel officier op het appèl zou mankeeren?

»Maar er is nog meer", zoo gaat Y op bladz. 215 voort, »vóórdat een oorlog uitbreekt is er een tijd, dat het oorlogsgevaar dreigt. Welnu, de

(1) Deze cursiveering is van ons.

mogelijkheid bestaat in dien tijd althans (?) een gedeelte der verlofgangers op het eerste sein (?) naar Indië terug te zenden en de in Indië gedetacheerden naar Nederland op te roepen."

Dit nu wordt beweerd door iemand, die op bladz. 221 (eerste alinea) berekent, dat een officier om van zijn Indische bij zijn Nederlandsche standplaats aan te komen minstens 2 maanden (de verlofmaand is niet medegerekend) noodig heeft. Men moet, dunkt ons, al bijzonder optimist zijn — vooral ten opzichte van het verloop der tegenwoordige Europeesche oorlogen —, om in ernst te vermeenen, dat bij het dreigen van een zoodanigen oorlog Oost-Indische verlofgangers en Nederlandsche gedetacheerden *intijds* zouden kunnen omwisselen en dat, gedurende het verloop dezer omwisseling, bedoeld getal officieren bij de legers hier te lande en in de koloniën geheel en al gemist zou kunnen worden.

Laten wij echter Y aan het woord, waar hij zegt: »*In tegenstelling met schrijver* (wij) (1) acht ik, in de volle overtuiging, dat ieder Nederlandsch en Indisch officier goed en bloed veil heeft, zoowel voor de bescherming onzer belangen in het moederland als in de koloniën, de aanwezigheid van ruim 200 Indische officieren in Nederland, waarmede de formatie in Indië niet verminderd werd, een in tijden van gevaar zeer welkome reserve en zou ik alleen al uit dat oogpunt voor de bestendiging van den bestaanden toestand zijn (bladz. 215)."

Het zij ons in de eerste plaats vergund, aan Y te vragen, waaruit het blijkt, dat wij, *in tegenstelling met hem*, de aanwezigheid van ruim 200 Indische officieren in tijden van oorlogsgevaar *niet als een zeer welkome reserve in Nederland zouden beschouwen*, en of hij soms ook vermeent, *dat wij niet ten volle overtuigd zijn*, dat ieder Nederlandsch en Indisch officier voor de bescherming onzer belangen zoowel in het moederland als in de koloniën goed en bloed veil heeft? In de tweede plaats moeten wij Y doen opmerken, dat onder de ± 170 Oost-Indische officieren, die in Nederland met verlof aanwezig zijn, zich ruim 79 % officieren bevinden, die ziek zijn en dus niet kunnen opkomen. In de derde plaats moeten wij Y er op wijzen, dat in het *Alg. Hbl.* van 15 Januari 1896 door ons een beter middel aan de hand werd gedaan, om *te allen tijde* over eene *meer valide* en *practisch bruikbare* reserve te kunnen beschikken. In dat artikel schreven wij: »Doch er is meer waarom eene vereeniging der officierskaders op practische gronden nog moet aanbevolen worden en die niet in de brochure is gemeld. In ons artikel, voorkomende in het *Alg. Hbl.* van 17 December 1895, toonden wij aan, dat, om geen nadeel voor den dienst te ondervinden, van het aantal officieren dat tusschen moederland en de koloniën reizende is, of in Nederland met verlof vertoeft, het noodzakelijk zal zijn 120 officieren *boven de formatie* aan te stellen, hetgeen — zooals in dat artikel tevens werd be-

(1) Deze cursiveering is van ons.

wezen — zonder eenig bezwaar kan plaats hebben, daar ook in dat geval het officierskader ruim 100 officieren minder sterk zal zijn, dan het tegenwoordige gezamenlijke aantal officieren. De aanstelling van die 120 *boven de formatie* te benoemen officieren zal niet alleen voorkomen, dat er geen stoornis voor den gewonen dienst hier te lande of in de koloniën kan plaats vinden, maar zij zal bovendien ook nog een onberekenbaar nut en voordeel aanbieden. Wanneer Nederland in een oorlog mocht gewikkeld worden, hetzij in Nederland zelf of in een zijner koloniën, kan de regeering — door toepassing van het bepaalde in de punten 9, 13 en 14 van Hoofdstuk E der brochure (bladz. 13 en 14) en *zonder een van zijn legers van het benoodigde aantal officieren voor den gewonen dienst te ontblooten* — te allen tijde beschikken — hetzij in Nederland of in een der koloniën — over eene reserve van 120 *actief dienende* officieren. In welk rijk vindt men een zoodanigen gunstigen toestand terug? Waar is het leger, dat — zonder eenig ander gedeelte van zijne krijgsmacht van officieren te ontblooten — *te allen tijde* zal kunnen beschikken over eene in verhouding zoo sterke reserve van *actief dienende* officieren, als bij eene samensmelting van onze officierskaders zal aangetroffen worden?"

Op bladz. 215, ad 3, schrijft Y: »Beide legers te zamen beschouwende, zou geen veel grooter aantal officieren krijgservaring opdoen, dan thans het geval is."

Het komt er hier maar op aan, wat Y *geen veel grooter aantal noemt*. Tegenwoordig zijn jaarlijks gemiddeld 41 Nederlandsche officieren in de koloniën gedetacheerd, terwijl bij de invoering van ons stelsel, volgens den uitgewerkten en toelichtenden staat der oorlogsbegroting voor 1896, een getal van 1865 officieren van het Nederlandsche leger voor die samensmelting in aanmerking zouden komen.

De vergelijking van hetgeen Y op bladz. 205 en bladz. 215 mededeelt, omtrent de waarde die hij hecht aan de krijgservaring, welke officieren bij oorlogen tegenover inlandsche vijanden kunnen opdoen, is te kenschetsend om haar stilzwijgend voorbij te gaan.

Op bladz. 205 schrijft Y nl.: »of men met het oog op de taak, die hun in een eventueelen Europeeschen oorlog wachten kan, veel waarde moet hechten aan de krijgservaring in Indië opgedaan is eene vraag, die door velen betwijfeld wordt *en die ik beslist met NEEN beantwoord (1)*," terwijl op bladz. 215 door hem beweerd wordt: »Men zou echter verkrijgen, dat een aantal in Nederland dienende officieren gedurende een voorafgaand verblijf in Indië in de gelegenheid was eenige krijgservaring tegenover den Indischen vijand op te doen. *Eenige waarde wil ik hieraan niet ontzeggen (1)*."

Y vervolgt op bladz. 216 met: »Daarentegen zou men in Indië, waar men

(1) Deze cursiveering is van ons.

te allen tijde gereed moet zijn om te velde te trekken, een veel grooter aantal officieren aantreffen zonder of met slechts weinig krijgservearing, met onvoldoende kennis van het Indisch terrein, met onvoldoende gegevens omtrent land en volk, doch toegerust met de op het manoeuvreveld in Nederland opgedane kennis, een kennis die den hoog ontwikkelden in het officierskorps zeker ten bate zal komen, doch die, naar ik vrees, op de praktische bruikbaarheid van het meerendeel der officieren eer belemmerend werken zal."

Evenals aan den Heer KIELSTRA moeten wij aan Y de vraag stellen: of een VAN AERSSEN, BOREL, BUIJS, CALKOEN, CRAMER, EVENWEL, GROVESTINS, HOOGSTRATEN, HULSKAMP, SLOET, SNIJDERS, VAN TIENHOVEN, de beide VINKHUIZEN, VAN WIJK, DE WIJS — allen Ridder der Militaire Willemsorde — en zoovele anderen in 1873, — niettegenstaande zij tenauwernood 2 maanden bij het Indisch leger hadden dienst gedaan vóórdat zij op expeditie gingen, getoond hebben, *dat hunne praktische bruikbaarheid BELEMMEREND heeft gewerkt op den gang dier expeditie?*

Op belemmering, die in den gang der operatiën, — door de toevoeging van deze officieren aan die expeditie, — zou zijn veroorzaakt, hebben geschiedschrijvers zooals KIELSTRA, SCHOEMAKER, BRUINSMA, e. a. niet gewezen. Kan Y, uit dien tijd, soms feiten aanhalen, die zijne bewering staven (1)?

Ziet men niet dagelijks, dat officieren, ook van andere rijken, met uitsluitend op het Europeesche manoeuvreveld opgedane ondervinding, in voor hen geheel onbekend terrein en vechtwijze van hunne tegenstanders, met onvoldoende gegevens omtrent land en volk en met niet de minste kennis der landtaal zich volmaakt *practisch bruikbaar* hebben getoond, om aan het oorlogsdoel, waarvoor zij werden uitgezonden, te beantwoorden?

Wij zouden geneigd zijn te onderstellen, dat Y behoort tot de Oost-Indische officieren op wie een onbekend Schrijver doelde, toen hij in *De Militaire Spectator* van 1895, n°. 11, op bladz. 702 schreef: »Meermalen werd dit onderwerp ook door ons in den kring van bevoegden, d. w. z., van beproefde Indische officieren ter sprake gebracht, maar telkens werd ons tegemoet gevoerd, *dat de regels van de leer der oorlogskunst, zooals deze in Europa worden toegepast, in Indië niet opgaan* (2). En als wij dan de tegenwerping maakten, dat èn NAPOLEON in Egypte, èn de Engelschen zoomede de Franschen in hunne bezittingen deze regels wel opvolgden en met het meeste succes, dan was een meewarig schouderophalen — zooveel zeggende als: »praat toch niet over toestanden, waarvan gij niet op de hoogte zijt!" het eenig antwoord." Ook zijne volgende woorden onderschrijven wij gaarne:

(1) Wij hopen, dat de door Y te vermelden voorbeelden even krachtig tot ons zullen spreken, als het opstel getiteld: »Front naar den vijand!" van den Gepens. Oost-Indischen Kolonel I. A. VINK, opgenomen in *De Militaire Spectator* van 1895, bladz. 762.

(2) Deze cursiveering is van ons.

»Dat de gesteldheid van den bodem, het klimaat en de bijzondere geaardheid van den tegenstander, alsmede diens getalsterkte, bewapening, enz., gewicht in de schaal leggen, wordt door ons in het minst niet in twijfel getrokken, maar dat deze bijzondere omstandigheden de leer der oorlogvoering als het ware op haar kop zetten, dat betwijfelen wij ten zeerste (1), zoolang het tegendeel ons niet met feiten overtuigend zal zijn aangetoond.» Hieraan zou de vraag kunnen worden toegevoegd: Is de wijze hoe een dorp, fort, rivierovergang, défilé, enz., moet verdedigd of aangevallen worden, uitsluitend afhankelijk van den warmtegraad, dien de thermometer aangeeft?

Wanneer men ziet, met welke moeite en met welke dikwijls zeer zware offers in onzen archipel, onbeschaafde en op militair gebied zeer achterlijke volken moeten onderworpen worden — volken, die slecht bewapend zijn en die niet over artillerie, cavalerie, marine, telegraaf, enz., kunnen beschikken — dan rijst de vraag: of de door Y en door meer anderen verdedigde, zoogenaamde Indische tactiek wel gunstig werkt op onze militaire operatiën, en of het geen aanbeveling verdient in onze koloniën de westersche wijze van oorlogvoeren toe te passen?

Wordt deze vraag bevestigend beantwoord, dan zal zeer zeker de samensmelting der officierskaders daartoe krachtig kunnen meewerken. Wij werden tot deze vraag gebracht, ook door het leerrijk voorbeeld, dat de Japanners ons hebben gegeven. Zij hebben intijds begrepen, dat hunne denkbeelden, ook op militair gebied verouderd waren en dus verandering eischten. Daarom zonden zij naar Duitschland, Frankrijk, Engeland, Oostenrijk, Rusland, zelfs naar Italië en andere rijken geschikte officieren van leger en vloot — niet om hen in Europa met eene goede bezoldiging eenige aangename jaren te laten slijten —, maar om zich in die rijken op de hoogte te stellen van de betere bewapening en scheepsbouwkennis, alsmede van de degelijker tactiek en strategie, die in Europa werden toegepast en geleeraard. Hoe die officieren hun taak hebben vervuld, en hoe dat leger en die marine van deze lessen voordeel hebben getrokken, bewijst de laatste krijg, dien zij tegen China gevoerd hebben. Karakteristiek zijn dan ook de woorden van dankbaarheid, die de Japansche gezant AOKI te Berlijn sprak aan den disch, ter eere van den verjaardag van zijn vorst gegeven. Daarin kwam o. m. het volgende voor: »China, hoewel door vreemde mogendheden duchtig gekastijd, heeft nooit begrepen, dat het van het buitenland wat kon leeren en goede dingen overnemen. Wij werden voor 28 jaren tweemaal door de Engelschen verslagen — bij Simonoseki en bij Satsoema —, maar daarom eischte onze verstandige Keizer dadelijk, dat de Europeesche beschaving werd ingevoerd, dat wij van het buitenland leerden en het goede overnamen. Het is een geluk voor ons klein rijk, dat het zoo'n verstandigen Keizer heeft. Heil u Keizer!» (Nw. Rott. Courant van 6 November 1895).

(1) Deze cursiveering is van ons.

Wij kunnen Y de verzekering geven, dat wij niet konden onderstellen, dat punt 6 van onze brochure (bladz. 13) door iemand werd begrepen in dien zin, dat wij voor de a. s. aspirant-officieren van het vereenigde kader, *uitsluitend* en *alleen* onderricht eischten in de Indische talen en in de land- en volkenkunde van Nederlandsch Indië. Intusschen vergete hij niet, dat ons opstel slechts een verkort en niet uitgewerkt schema is, waarin alleen de hoofdpunten werden opgegeven, waarop ons stelsel berustte, en die leiden moesten tot de invoering. De zes artikelen, die wij tot toelichting en aanvulling dier brochure in het *Alg. Hbl.* schreven, hebben dit duidelijk aangetoond. Ongetwijfeld zullen bij een grondig onderzoek nog tal van bepalingen moeten opgenomen worden, die niet in dat werk zijn vermeld, o. a. (tot billijke regeling der bevordering): dat een officier niet tot hoofdofficier kan worden bevorderd, wanneer hij niet minstens 5 jaren in de koloniën heeft gediend, terwijl voor den opperofficiersrang moet worden gevorderd, dat deze officier effectief als hoofdofficier in Oost-Indië is opgetreden. Ook zou het wellicht aanbeveling verdienen, om — met het oog op den hooger leeftijd — de detachering voor hoofd- en opperofficieren tot 3 jaren terug te brengen, waardoor tevens meer zekerheid zal verkregen worden, dat alle hoofdofficieren in een der hoofdofficiersrangen een commandement als zoodanig in Oost-Indië hebben kunnen voeren, enz.

Thans zijn wij genaderd tot de gezinnenquaestie.

In de laatste twee alinea's van bladz. 217 en bijna op elk der volgende bladzijden, wordt een klaaglied aangeheven over het gescheiden van hun gezin uitzenden der officieren naar de koloniën, en, zooals wij er gaarne onmiddellijk aan willen toevoegen, naar o. m. *zeer terecht*. Die meening van Y vloeit duidelijk voort uit de omstandigheid, dat hij niet intijds heeft kennis genomen van ons artikel in het *Alg. Hbl.* van 22 November 1895. Daarin toch zou hij gevonden hebben: »omtrent het gescheiden leven tusschen den officier en zijn gezin, waaromtrent niet alleen de Heer KIELSTRA maar ook de Heer NIJPELS, de *Residentiebode* en het *Mil. Weekblad* bezwaren hebben geopperd, zij het ons vergund er op te wijzen, dat wij slechts hebben aangewezen, dat, *als* men de gezinnen achterliet, belangrijke bezuinigingen konden worden verkregen. Doch, *dat wij niet overtuigd waren van de bepaalde uitvoerbaarheid van dit denkbeeld, getuigt noot 12 op bladz. 27, luidende: »van deze omstandigheid mag de invoering van den voorgestelden maatregel niet afhangen, te minder niet, omdat het te voorzien is — zelfs bij vrijen overtocht dier gezinnen — dat, wegens de korte detachering, vele officieren — vooral gedurende den tijd dat hunne kinderen de scholen moeten bezoeken — vrijwillig hunne gezinnen geheel of gedeeltelijk in Nederland zullen achterlaten.»*

Wij stappen daarmede van de gezinnenquaestie af, om ons een paar opmerkingen te veroorloven omtrent punt 11a en punt 12, laatste alinea, op

bladz. 218. Omtrent het *eerste* — betreffende het in aanmerking komen voor de detachering van officieren naar Indië — komt Y tot de conclusie: »Dus de koloniën zullen zoo min mogelijk officieren krijgen, die in de gelegenheid waren de tropen te leeren kennen.” Dat deze gevolgtrekking minder juist is, kan blijken uit ons te voren gegeven betoog omtrent de meerdere of mindere practische bruikbaarheid der officieren van ons stelsel om in de koloniën te dienen. De wijze, waarop punt 11a der brochure (bladz. 14) werd geredigeerd, had *alleen* tot doel de detachering zoo billijk en zoo rechtvaardig mogelijk voor de officieren te doen regelen. Omtrent het *tweede*, — wie niet voor detachering in aanmerking komen — zij het geoorloofd te verwijzen naar hetgeen wij hiervoren schreven omtrent de laatste twee alinea's van blad. 208. Mocht evenwel in de toekomst blijken, dat het door ons voorgestelde nadeelig werkt, dan kan men er zeker van zijn, dat de regeering te zijner tijd de noodige maatregelen zal nemen (evenals bij de marine), waardoor het belang der beide legers *in het algemeen* en dat van den geschikten officier *in het bijzonder* behartigd zouden worden.

Wij spraken daar van de marine, een tak van dienst waarmede Y bijzonder bekend (?) schijnt te wezen, althans wat het personeel betreft. Immers schrijft Y op blad. 220: »Het grootste gedeelte der zee-officieren is tegen hun betrekking ingenomen.” Wij laten dit geheel en al en uitdrukkelijk voor rekening van dien Schrijver — arme vloot, die door zulk personeel zou moeten worden bediend —, maar wij vragen: is het dan daardoor, dat elk jaar 3, 4 en meermalen meer aspirant-zee officieren zich voor eene plaatsing aanmelden, dan er beschikbare plaatsen zijn, zelfs in dit jaar 7 malen dat getal (169 aspiranten voor 24 plaatsen)?

»Enkele naar Oost- en West-Indië vertrekkende zee-officieren, zoo vervolgt Y, getroosten zich dan ook groote financieele offers door hun gezin op eigen kosten te doen uitkomen.”

Zouden wij dienaangaande aan Y mogen vragen, sedert wanneer art. 2a Hoofdstuk XIII van het reglement op de huwelijken van de militaire officieren der zeemacht is ingetrokken? Dit art. luidt: »Aan geen officier wordt deze toestemming (tot het aangaan van een huwelijk) verleend, dan onder de navolgende voorwaarden: *a.* dat de aanstaande echtgenoot zich *schriftelijk verbindt haren man NIMMER op zijne tochten naar zee of aan boord te zullen volgen.*” (1)

Omtrent het aangevoerde op blad. 220 en 221 subc en d slechts het volgende: het is ons moeilijk denkbaar, dat ons stelsel zou leiden tot meer verplaatsing van officieren in Indië dan in de laatste jaren, zoodat de kosten niet of niet aanmerkelijk hooger zullen worden; en wat het aantal

(1) Deze cursiveering is van ons.

boven de formatie aan te stellen officieren betreft, dat Y op 134 en wij op 120 begroot hebben, hierover twisten wij niet, in verband met het hiervoren door ons aangestipte omtrent het $\frac{0}{10}$ der zieken, waarop het verschil in berekening steunt. De belangstellende lezer zij echter verwezen naar onze opstellen in het *Alg. Hbl.* van 17 December 1895 en 15 Januari 1896, onder opmerking, dat men in het tegenwoordig gescheiden stelsel beschikt over ± 170 Oost-Indische officieren-verlofgangers, die boven de formatie in Nederland vertoeven, doch waarvan er slechts 36 *valide* zijn, die bij oorlogsgevaar zouden kunnen optreden.

Gaan wij Y's opstel verder na, dan blijkt ons (bladz. 221), dat de geachte Schrijver niet heeft ingezien, dat wij in punt 1 van Hoofdstuk G der brochure (bladz. 21) niet bedoelden, dat de belangstelling voor de koloniën *in de koloniën* zal toenemen door het uitzenden van een grooter aantal Nederlanders, maar dat die belangstelling moet toenemen in *Nederland*, iets wat uit den aard der zaak volgt. Evenwel het doet ter zake niet af; want niet de belangstelling is hoofdzaak, maar het belang van den officier en van den Staat moet den doorslag geven. En omtrent dit laatste, de belangstelling in de detachering zelf, komt de voorstelling van Y ons niet bepaald consequent voor.

Op bladz. 204 (v. o.) toch schrijft Y: »voor de officieren van het Nederlandsche leger, die eene afwisseling in het doodende garnizoensleven der kleinere plaatsjes wenschen te brengen, (1) is die detachering eene welkome uitkomst ook ter verbetering hunner financiële positie." Hier stelt Y het dus voor, alsof alleen om die redenen Nederlandsche officieren eene detachering naar de koloniën aanvragen, terwijl hij op bladz. 222 beweert: »dat het meerendeel van hen, die thans gedetacheerd worden, vrijwillig, uit roeping, en dus met de meeste ambitie naar Indië gaan, dat zij dus behooren tot de élite van het korps." (1) Niet weinig verschillen die twee meeningen van elkander. Welke van deze twee kan wel de ware zijn?

»Een veel grooter aantal, zegt Y eenige regels vroeger, zal de tropen bezoeken, doch ik zet als MIJN vaste overtuiging voorop, (1) dat men zal zien, dat over het algemeen de in Indië vertoevende officieren geen moeite zullen doen (1) om het land en het volk te leeren kennen."

De voorspelling van Y, dat er officieren zouden gevonden worden, die geen moeite zullen doen om hunne verplichtingen zoo nauwgezet en zoo goed mogelijk na te komen, laten wij geheel ter verantwoording van dien Schrijver, doch wij achten ons gerechtigd hem de vraag te stellen, of hetgeen hij hier voorop stelt, blijkt uit de vele opstellen, enz., die door oud-gedetacheerde officieren van het Nederlandsche leger over die onderwerpen geschreven zijn?

Dat door een samensmelting der officierskaders de band tusschen Neder-

(1) Deze cursiveering is van ons.

landsche en koloniale officieren veel nauwer zal worden toegehaald — hieromtrent verklaart Y: — »Dit al herhaalde malen te hebben gehoord, maar dat de beteekenis er van hem nooit duidelijk is geweest (bladz. 223).» De verklaring, dat deze opinie al herhaalde malen door anderen is geopenbaard, ontslaat ons van de verplichting, over minder aangenaam te vermelden voorbeelden of toestanden te moeten uitweiden.

Tegenover het oordeel van Y, omtrent het nut der grootere dienstafwisseling (bladz. 223, punt 3) zullen wij de meening stellen van een Oost-Indisch hoofdofficier. In het verslag der op 29 April 1892 gehouden bijeenkomst van de Vereeniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap, blad. 402, vinden wij vermeld, dat de Oost-Indische Majoor HAVER DROEZE zich daar volgender wijze uitliet: »tevens werkt de afwisseling van werkkring ongetwijfeld zeer opwekkend op den geest. Ieder, die eenige jaren in Indië doorbracht en daarna in Nederland terugkeerde, zal waarschijnlijk toestemmen, dat juist gedurende den eersten tijd na den overgang, terwijl de herinnering aan den vorigen toestand nog frisch was en de tegenstelling met de nieuwe omgeving zich dus scherper afteekende, men in enkele weken meer waarnam dan later in vele jaren. Ten slotte behoeft slechts te worden gewezen op zoovele Nederlandsche officieren der verschillende wapens en diensten, die gedurende hunne detachering bij het Indische leger, zich na korten tijd geheel op hunne plaats voelden en uitstekende diensten bewezen,» en op blad. 403: »Na zekeren tijd staan zij (de opmerkingsgaven) stil en zou vooruitgang en ontwikkeling juist meer bevorderd worden door eene sterke afwisseling, dan door in den specifiek Indischen toestand te blijven voortleven.»

Pleit dit alles niet voor ons stelsel?

Omtrent den verbeterden financieelen toestand, waarin de reeds dienende Indische officieren zullen verkeeren bij overgang tot ons stelsel, merkt Y bij punt 9 op (bladz. 225): »Dit is, volgens de door Schrijver (ons) opgegeven cijfers, zeer juist, *doch het is eenvoudig een tijdelijk gevolg van den overgangstijd* (1). Op onze beurt verklaren wij deze bewering *zeer juist*, doch wij moeten er aan toevoegen, dat zoodra de samensmelting der officierskaders geheel zal zijn tot stand gebracht, dit niet meer kan voorkomen . . . omdat *alsdan geene uitsluitend koloniale officieren* (behalve die van den geneeskundigen dienst) *meer zullen bestaan*. Er is dan een normale toestand.

Op blad. 226 schrijft Y: »Over het algemeen zal verder de bevordering van het vereenigd officierskorps minder snel gaan dan thans bij het Indisch korps het geval is.»

(1) Deze cursiveering is van ons.

Ligt daarin iets onbillijks of onnatuurlijks? Wij gelooven het niet, en wel om de volgende redenen: 1°. omdat bij den overgang van het oude tot het nieuwe stelsel, geen der reeds dienende officieren, van welk leger ook, gedwongen kan worden tot dat laatste stelsel over te gaan. De niet toegetreden officieren behouden al hunne reeds bij de aanstelling tot officier verkregen rechten, enz. Deze categorie van officieren zal dus geen nadeel ondervinden van de samentrekking der officierskaders; 2°. omdat de officieren, die tot ons stelsel behooren, of de reeds dienenden, die daartoe vrijwillig zijn of zullen overgaan, in het vervolg ruim $\frac{2}{3}$ van hunnen diensttijd in Nederland en slechts bijna $\frac{1}{3}$ in de tropen zullen doorbrengen. De oorzaken, die thans in de koloniën eene *snellere* bevordering billijken, zullen niet meer bestaan en kunnen dus ook in ons stelsel eenigszins verminderen, zonder dat daardoor een minder rechtvaardige toestand zal ontstaan. Hieraan moeten wij evenwel toevoegen, dat naar onze meening dit verschil in bevordering minder groot zal zijn, dan Y het zich wel voorstelt, omdat het te voorzien is, dat bij eene vereeniging der officierskaders de bevordering in dat korps officieren veel sneller zal plaats hebben, dan bij het tegenwoordige Nederlandsche korps officieren. Ook om die reden, zal de hoogere leeftijd van de officieren, die in de koloniën geplaatst worden, minder verschillen dan Y voorspelt, terwijl men niet vergeten moet, dat de officieren van ons stelsel, doordat zij minder dikwijls en minder lang achtereenvolgend zijn blootgesteld geweest aan de invloeden van het tropische klimaat, ook beter bestand zullen zijn tegen de vermoeienissen, ontberingen, enz., die men van hen zal moeten vorderen.

De bezwaren, die Y in ons stelsel voorziet, — als een gevolg van de omstandigheid, dat er geen officieren op non-activiteit in de koloniën aanwezig zouden zijn (bladz. 226) — achten wij zeer overdreven: 1°. omdat in ons stelsel de omwisseling om de 14 dagen plaats heeft (punt 16 der brochure, bladz. 14), en dus zeer spoedig en snel opvolgend nieuwe aanvulling plaats vindt; 2°. omdat er bepaald moet worden (punt 11b der brochure, bladz. 14), dat bij de uitzending uit Nederland steeds de jongste officier van elken rang die in de termen kan vallen voor eene detachering, daartoe wordt aangewezen; daardoor zullen geen of weinig officieren gedurende hunne detachering bevorderd worden; 3°. omdat bij onvoorziene groote vacatures, die — bij expeditiën in de koloniën of bij eenen oorlog in Nederland — plotseling kunnen ontstaan, = door de tijdelijke *verlenging* der detachering van de officieren, die voor terugkeer naar het moederland in aanmerking komen (punt 9 der brochure, bladz. 13), of door de tijdelijke *staking* der detachering van officieren naar de koloniën (punt 13 der brochure, bladz. 14) = terstond of zeer spoedig geheel in de ontstane behoefte zal kunnen worden voorzien. Door de toepassing der beide hier aangehaalde bepalingen zullen bij het Nederlandsche of een der koloniale legers binnen weinige weken 120 officieren

kunnen verzameld worden, zonder een der andere legers — beneden het aantal der normale formatie — van officieren te ontblooten.

Het opgemerkte bij punt 18 (bladz. 227) betreffende de toelagen voor uitrusting, komt ons nog al pessimistisch voor: 1°. bij de invoering van ons stelsel zou, evenals zulks bij de marine plaats heeft, de bezoldiging der officieren in de koloniën kunnen gesplitst worden in eene vaste som, die in Nederland wordt uitbetaald, en in een koloniaal traktement, dat aan hem zelf werd afgedragen. Uit de eerste som zou dan de uitrusting voor de detachering — en, bij terugkeer, die voor de herplaatsing in Nederland kunnen vergoed worden, terwijl de tweede som voor de behoeften in de koloniën zou moeten dienen; 2°. de gezinnenquaestie is door ons reeds hiervoren behandeld, waardoor het bezwaar omtrent het voeren van twee huishoudens, komt te vervallen; 3°. hoe de ongetrouwden hun Nederlandsche garderobe moeten opbewaren? Zij zullen deswege kunnen te rade gaan bij hun collega's van de marine; 4°. om te voorkomen, dat bij terugkeer de achtergelaten kleeding onbruikbaar zal blijken, zou voor de koloniale en Nederlandsche officieren dezelfde uniform kunnen worden voorgeschreven. Dat dit niet het minste bezwaar oplevert, bewijst de kleeding bij onze zee-macht. Ook bij andere koloniale mogendheden treft men ditzelfde aan bij de landmacht. Zoo noodig zou men dan die kleeding kunnen aanvullen door linnen kleedingstukken; en 5°. het overgrootte bezwaar dat zou kunnen ontstaan, doordat, bij de terugkeer, de — facultatief toegestane — burgerkleeding *buiten de mode zou zijn geraakt*, kan naar onze meening geen question brülante opleveren of worden, waarop de al of niet invoering van ons stelsel zou mogen schipbreuk lijden. In hoeverre hetgeen wij hier schreven al dan niet mogelijk, billijk en wenschelijk is, laten wij over aan hen, die c. q. geroepen zullen worden de samensmelting der officierskaders voor te bereiden en in te voeren. Stellig zal er alsdan rekening worden gehouden met bestaande toestanden bij de marine.

Omtrent de rijksuitgaven voor de Cadettenschool en de Kon. Mil. Academie, die bij eene samensmelting minder zullen bedragen (punt 21 bladz. 229), antwoordt Y: »Dit is waar, *maar het heeft met de quaestie niets te maken* (1).» Deze bewering is ons niet recht duidelijk. Is dat dan geen jaarlijksche bezuiniging van gemiddeld f 75.600, die *tengevolge* van de samensmelting der officierskaders ontstaat, en dus minder uitgegeven zou behoeven te worden? Waren wij dus niet verplicht deze besparing te vermelden onder de tal van andere voordeelige baten, die uit ons stelsel zouden voortvloeien?

Hoe Y dat zeker 0/0, dat de cadetten minder te betalen zouden hebben,

(1) Deze cursiveering is van ons.

ook bij eene samensmelting der officierskaders, billijk zou willen regelen, is ons evenmin duidelijk. Meer practisch zouden wij het vinden, te dien opzichte, naar gelang der omstandigheden, ons advies te volgen, voorkomende in het *Alg. Hbl.* van 17 December 1895 luidende: »Mocht er evenwel in de toekomst eenig bezwaar bij de aanvulling ontstaan, waaraan moet worden tegemoet gekomen, dan zou door *vermindering*, zoo noodig door *geheele opheffing* der bijdragen voor de plaatsing aan de Cadettenschool en de Kon. Mil. Academie, daarin verbetering te brengen zijn. Het te derven financieel voordeel voor den Staat zou in dat geval niet zeer groot zijn. In de middelenwet voor 1895 wordt die som, wegens bedoelde bijdragen, geraamd op f 46.450."

Het komt ons intusschen voor, dat de Staat niet moet overgaan tot de geheele of gedeeltelijke afschaffing der door ons voorgestelde bijdrage voor opleiding, zoolang zulks niet *gebiedend* noodzakelijk is. Mocht er gegronde redenen voor zijn, welnu, dan schaffe men de bijdrage trapsgewijze af, of men verminderde haar geleidelijk. De gewenschte meerdere toestrooming van aspiranten zal terstond volgen. Dit voorspellen wij, op grond van hetgeen de Heer NETSCHER mededeelde in de Vereeniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap (1867, bladz. 196): »Ik herinner mij den tijd nog, dat er elk jaar 30 à 40 plaatsen als cadet voor de verschillende wapens in Oost-Indië beschikbaar werden gesteld, en dat zich 5 à 6 aspiranten daartoe voordeden, alhoewel reeds toen de helft der contributiegelden uit de koloniale kas betaald werd. Sedert is men er toe overgegaan om die contributie geheel op rekening van het Departement van Koloniën te brengen. *Ten gevolge van deze gratisopleiding nu, is de toevloed van aspiranten ontzaggeijk toegenomen en de concurrentie even groot als voor het leger hier te lande.*" (1)

Bij de beschouwingen, die Y omtrent punt 22 (bladz. 230) — uitgaven voor speciale commissiën — levert, stelt hij zich op een o. i. geheel verkeerd standpunt. Hij vergeet nl. in aanmerking te nemen, dat zoodra ons stelsel definitief zal zijn ingevoerd, *uitsluitend koloniale officieren niet meer zullen bestaan* (behalve de geneeskundige officieren) en dat dan het in Nederland vertoevende officierskorps alle eischen zal hebben leeren kennen, die koloniale quaestiën mochten vorderen; vandaar zijne minder juiste gevolgtrekkingen.

Het voorbeeld, dat wij in onze brochure aanhaalden, bewijst onze stelling duidelijk: Eene vrij talrijke speciale commissie van Nederlandsche officieren, waaronder die van de normaal-schietschool, werd belast met de oplossing van het nieuwe geweervraagstuk, ook voor Nederlandsch-Indië. Aan die commissie werden later toegevoegd, als *vaste* leden, twee gepensioneerde officieren van het Oost-Indisch leger, die jaarlijks respectievelijk reeds f 6000 en f 3500 pensioen genoten, en, als *tijdelijke* leden, twee met verlof zijnde

(1) Deze cursiveering is van ons.

Oost-Indische officieren, die ieder f 2300 verlofstraktement hadden. Voor deze werkzaamheden (van 16 Januari 1891 tot 16 Mei 1895) ontvingen de vier Oost-Indische commissieleden, boven hun pensioen of verlofstraktement, eene jaarlijksche rijkstoelage van respectievelijk f 2750, f 1700, f 1350 en f 1000, terwijl de Nederlandsche officieren van die commissie niet de minste geldelijke vergoeding genoten. Ware ons stelsel sedert 1891 reeds ingevoerd geweest, dan zou de Staat het door ons genoemd bedrag minder hebben kunnen uitgeven.

Om niet in herhaling te treden, zullen wij de resumtie en het naschrift van Y niet verder behandelen.

Beknopt hebben wij getracht aan te toonen, waarom wij ons niet konden vereenigen met de door Y aangevoerde bezwaren. Bij de bestrijding van zijne argumenten werd, waar zulks eenigszins doenlijk was, vermeden een eigen opinie op te dringen, maar steunde onze verdediging hoofdzakelijk op het oordeel van meer bevoegden en erkende autoriteiten op militair gebied.

Met genoegen meenen wij intusschen te mogen constateeren, dat het onderwerp der samensmelting, sedert de verschijning van onze brochure, meer belangstelling heeft verwekt dan wij aanvankelijk meenden te mogen onderstellen. Het voor en tegen werd van verschillende zijden in het openbaar behandeld. Zoo heeft J. in *De Avondpost* van 2 en 15 April ll. geschreven tot wederlegging van de in het weekblad *Insulinde* opgenomen militaire causerie van SOWIDJOJO; en bij het afwerken van ons antwoord aan Y kwamen ons verschillende nummers der Militaire Brieven van WILIANA in handen, opgenomen in de *Nw. Rott. Courant*, de laatste van 21 Juni 1896, waarin ons ongevraagd steun werd verleend. WILIANA blijkt een beslist voorstander te zijn van de fusie.

Voor de eenigermate van den gewonen vorm afwijkende wijze van wederlegging van het opstel van Y, vragen wij onzen lezers verschooning, doch wij meenden, dat op die wijze de vergelijking van het vóór en tegen, gemakkelijker werd gemaakt; vooral voor hen die onze brochure niet hadden ontvangen.

De onbekende schrijver heeft ons een waren dienst bewezen, zijne bedenkingen tegen ons stelsel zoo uitvoerig te behandelen; daardoor zullen ook anderen, zoowel nu als later, in de gelegenheid zijn het onderwerp van de samensmelting der officierskaders grondig te wikken en te wegen. Wij betuigen hem hiervoor dan ook onzen welgemeenden dank.

Zonder strijd geen vooruitgang. De pennestrijd, dien wij voerden, betrof uitsluitend de zaak, niet de persoon, alhoewel de persoon zelf — de officier van onze zoo gunstig bekende legers — er ten nauwste bij is betrokken.

Is het ons niet gelukt, nu reeds den Heer Y te overtuigen, dan koesteren wij de hoop, dat meerdere ervaring, hoogere leeftijd, rijpere ondervinding, hem eenmaal zullen brengen tot de ridderlijke bekentenis, dat de schaduw-

zijden door hem te donker waren gekleurd en ingezien, en dat een stelsel, gebaseerd op onze gegevens, werkelijk uitvoerbaar en zeer zeker wenschelijk is, niet alleen voor Moederland en Koloniën, maar ook voor de beide officierskorpsen, al moet er dan ook worden gebroken met de sleur en met de kracht der gewoonte, waarvan het spreekwoord zegt: »dat zij. . . sterk zijn.»

De groote taak van het Ministerie, de behandeling van de kieswet, is, althans in de Tweede Kamer, afgeloopen. Er bestaat dus kans, dat de oogen nu op andere belangrijke onderwerpen gevestigd zullen worden. Mocht de samensmelting der officierskaders een der eerste zijn!

DE SCHRIJVER DER BROCHURE.

23 Juni 1896.

De copie van dit opstel werd ons reeds den 23sten Juni ll. aangeboden, doch overvloed van stof dwong ons de opneming te verschuiven tot het Septembernummer.

Ter voorkoming van misverstand zij het ons voorts vergund aan de indertijd door ons, op blz. 66 van den 63sten jaargang, gedane mededeeling toe te voegen, dat wederleggingen op beoordeelde brochures of boekwerken door ons nimmer werden, noch zullen worden geweigerd, als zij in wellevenden vorm gesteld en van zakelijken aard zijn.

Zoodra daaraan evenwel ook maar in het minst tekort wordt gedaan, weigeren wij de opneming onvoorwaardelijk, omdat wij de kolommen van *De Militaire Spectator* niet ontsierd willen zien door artikelen, waarvan de strekking en de inhoud strijdig zijn met den beschaafden toon, welke in ons officierskorps gebruikelijk is.

DE REDACTIE.